

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 7 - Number: 25 p. 203-216, Autumn 2023

Tarihi Kentlerin Diaspora Turizmi Üzerindeki Etkisinin SWOT Analizi Yöntemiyle Tespiti*

Determination of the Impact of Historical Cities on Diaspora Tourism by SWOT Analysis Method

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1300138>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
21.05.2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
12.09.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2023

Asya Studies

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Çetinkaya
Karafakı
Ankara Üniversitesi / Beypazarı
Meslek Yüksekokulu / Turist
Rehberlięi Programı
filizcetinkaya@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6710-4224

Öz

Kentler kendilerini oluşturan ekolojik, kültürel ve sosyal etmenler yanında tarihten gelen nitelikleri sebebiyle de farklı özellikler içermektedir. Bu farklılıklar kentleri turist tarafından çekici kılarak kentin tümünün turistik bir marka hâline dönüşmesini sağlayabilmektedir. Tarihi kentler sahip oldukları kent hafızası ile çağdaş kentlerden ayrılan, geçmişin izlerinin hâlen saklandığı, kültürel zenginlikler barındıran tarih şahitleridir. Miras zenginlikleri ve kültürel çeşitliliklerinden gelen çekicilikleri tarihi kentleri yerli ve yabancı turist için bir çekim merkezi hâline getirmektedir. Ayrıca tarihi kentler sıralanan bu özellikleriyle bulunduğu bölgeye ekonomik girdi sağlamaktadır.

Dini, siyasi, idari ya da ekonomik sebeplerle istemeyerek yaşadıkları topraklardan göç etmek zorunda kalan ve gittikleri yerlerde azınlık olarak yaşayan insanların ayrıldıkları topraklara turizm amaçlı yaptıkları ziyaretlere 'diaspora turizmi' adı verilmektedir. Bu turizme katılan turist ise 'diasporik turist' olarak adlandırılmaktadır. Tarihi kentler sıralanan özellikleriyle kavramsal olarak yerli ve yabancı turist arasında kalan diasporik turist için çok kıymetli bir diaspora turizmi merkezi hâline getirilebilir. Bu çalışmanın amacı ana vatanlarından ayrılmış insanların ana vatanlarına turizm amaçlı yaptıkları seyahatleri incelemek ve diaspora turizmi adı verilen bu seyahatlerde tarihi kentlerin destinasyon olarak seçilmesinin diaspora turizmi üzerinde ne gibi etkilerinin olduğunu ortaya koymaktır. Bu çalışmada tarihi kentlerin sahip olduğu genel özelliklerden yola çıkılarak bu kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkisi SWOT analizi yöntemi kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diaspora Turizmi, Göç, Tarihi Kentler, Ekolojik Kentler, Kültürel Miras

Abstract

Cities contain different features due to the ecological, cultural and social factors that make them up, as well as their historical qualities. These differences can make cities attractive by tourists and turn the whole city into a touristic brand. Historical cities are historical witnesses that differ from contemporary cities with their urban memory, where the traces of the past are still preserved, and which contain cultural riches. Heritage richness and cultural diversity make historical cities a center of attraction for local and foreign tourists. In addition, historical cities provide economic input to the region with these listed features.

The visits of people who have to migrate from their lands unintentionally due to religious, political, administrative or economic reasons and who live as minorities in the places they go to, for tourism purposes, are called 'diaspora tourism'. Tourists participating in this tourism are called 'diasporic tourists'. Historical cities can be turned into a very valuable diaspora tourism center for the diasporic tourist, who is conceptually between domestic and foreign tourists with the listed features. The aim of this study is to examine the travels of people who left their homeland for tourism purposes and to reveal the effects of choosing historical cities as destinations in these travels, called diaspora tourism, on diaspora tourism. In this study, starting from the general characteristics of historical cities, the effect of these cities on diaspora tourism will be tried to be revealed by using the SWOT analysis method.

Keywords: Diaspora Tourism, Migration, Historical Cities, Ecological Cities, Cultural Heritage

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

GİRİŞ

Diaspora kavramı bir dönem Yahudi halkların İsrail'den göç etmeleri anlamında kullanılsa da zamanla yaşadıkları topraklardan başka topraklara göç eden ancak yaşadıkları topraklara olan maddi ve manevi bağlılıklarını sürdüren kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Cohen, 1997: 1-241; Safran, 1991: 83-99; Genç ve Genç, 2020: 56).

Diaspora kavramı içinde zorunlu bir ayrılış bulunmaktadır. Diaspora kavramında göç etme sebebi gönüllü bir yer değiştirme isteği değildir (Genç ve Genç, 2020: 57). Uluslararası bağlamda göç sebepleri çok çeşitli olsa da ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan kişiler genellikle silahlı çatışmalar, aşırı şiddet ve siyasi baskı nedeniyle ülkelerinden zorla ayrılmaktadır (Bermúdez, 2021: 8). İstenmeyen bu göç hareketi insanlar üzerinde olumsuz duygular yaratmakta, göç edilen yerde aidiyet duygusu kısa süre içinde gelişmemekte ve göç edilen yerde yaşayan topluma diaspora toplumu kendini yabancı hissetmektedir. Dolayısıyla aynı ana vatandan zorunlu göç ile aynı yere giden insanlar orada birbirlerini bulmakta ve kendilerini vatanlarında hissedecekleri yaşam alanlarını oluşturmaya çalışmaktadırlar (Genç ve Genç, 2020: 57).

Diaspora turizmi kavramı kendi vatanından zorunlu hâllerde ayrılan bu insanların ana vatanlarına kısa süreli de olsa yaptıkları seyahatler olarak açıklanabilir (Cater vd., 2019). Bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkan diaspora turizmi, uluslararası bir hareketliliğe sebep olur. Genel olarak turizm sektörü, gelişme potansiyeli oldukça büyük olan bir hizmet sektörüdür. Bu sebeple turizme sadece ulusal bakış açısı ile bakmak hızla gelişen turizm hareketinin gerisinde kalmaya sebep olmaktadır. Dolayısıyla turizm olgusuna uluslararası düzeyde yaklaşmak ve konuyu çok bileşenli bir bütün olarak ele almak önemlidir (Çullu Kaygısız, 2022: 213). Diaspora turizmi etkileri uluslararası düzeyde olan çok bileşenli bir turizm çeşididir. Genç ve Genç, (2020: 57), diaspora turizminin göç eden insanların kendi ülkelerine dönüş ziyareti ile alakalı olduğunu bildirmektedir. Göçmenler, diaspora turizmi sayesinde yeni gittikleri yerlere uyum sağlamalarının daha kolay olacağını belirtmektedirler (Duval, 2003: 267-268). Diaspora turizmine katılan insanlar kısa süreli de olsa vatanlarına giderek yaşadıkları hayatı normalleştirmekte, ana vatanlarında tanıdık oldukları öz kültürleri içinde moral toplamakta ve yeni yerleşim bölgelerine alışmak için motive olmaktadır. Diaspora toplumlarının kendi ana vatanlarıyla sürdürdükleri kültürel ve duygusal bağ nedeniyle diaspora turizmine katılma motivasyonları oldukça güçlüdür. Diaspora turizmi, içinde kültüre dayalı alternatif turizm türleri olan kültür turizmini, miras turizmini, inanç turizmini ve keder turizmini barındırmaktadır. Bu turizm çeşitlerinden özellikle miras turizmi genellikle duygusal bir deneyimdir ve çoğu miras turizmi katılımcısı ana vatanında kalan bir alanı mirasın bir parçası olarak algılar (Hall, 1990: 222-237; Poria vd., 2006: 318-326; Cater vd., 2019). Ayrıca diaspora turizmi bu turizme katılan insanların ilgi alanları doğrultusunda doğa ile iç içe olan turizm çeşitlerini (kırsal turizm, ekoturizm, çiftlik turizmi, deniz-kum-güneş turizmi vb.) ve hobiye dayalı olan alternatif turizm çeşitlerini de (alışveriş turizmi, gastronomi turizmi, fotoğrafçılık turizmi vb.) içinde barındırabilmektedir. Alternatif turizm çeşitlerinden özellikle kültür, miras ve keder turizminin yapılmasına olanak veren ve toplumların ortak tarihi değerlerini kapsayan tarihi kentler diaspora toplumlarına hizmet verme potansiyelleri açısından oldukça önemli destinasyonlardır.

Diaspora turizminde turist kendi kültürünü özleyerek vatanına döndüğü için kültür turizmi diasporalar arasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel mirasın genç nesile tanıtılması, kültürel mirasın yenilenemeyen kimlik ve aidiyet kaynakları olarak geliştirilmesi ve geçmiş ve gelecek arasındaki bağın kurulabilmesi açısından önemlidir (Ashrafi, Michael ve Carola, 2021: 199). Öz kültürünü özleyen, bir süre o kültür içinde vakit geçirmek isteyen insanların bir başka seyahat motivasyonu da sorumluluğu hala kendilerinde olan genç nesillerin öz kültürlerini öğrenmelerini istemeleridir. Diaspora toplumlarının ana vatanlarında bıraktıkları ve/veya kaybettikleri atalarını ziyaret etmek istemeleri seyahatlerinin bir başka sebebini oluşturmaktadır (Huang, Hung ve Chen, 2018: 54). Benzer şekilde ana vatanda konuşulan ana dillerinin de hatırlanması ve genç nesillere öğretilmesi diaspora toplumunu ana vatana seyahate iten, kültürel sürdürülebilirlik açısından önemli bir diğer noktayı oluşturmaktadır (King ve Christou, 2010: 107-111). Ayrıca göç ettikleri büyük şehirlerin kaosu içinde fabrikalarda ya da plazalarda çalışan diaspora toplumlarının doğası korunabilen ekolojik temelli tarihi kentlere ziyaret etmeleri onlara doğa ile iç içe olma fırsatı da vermektedir (Szromek, Kruczek ve Walas, 2023). Ancak ana vatanda bırakılan yerler zamanla göç eden toplumlar için eski çekiciliğini yitirebilir. Özellikle genç nesil "eski" diye tabir edilen atalarının topraklarına gitmeyi ilk göç eden nesil kadar istemeyebilir (Wackenhut ve Orjuela, 2023; Maruyama ve Stronza, 2010: 25-27). Bu durum diasporik turisti, kendi vatanında genç nesile kültürlerini tanıtmaya fırsatı bulabilecekleri ve alternatif turizmler yaparak onların da haz alabilecekleri farklı yollar aramaya iter. Bu

noktada tarihi kentler, hem ana vatanın birçok kültürel özelliğini içermesi hem de özellikle ekolojik olarak değerli tarihi kentlerin birçok alternatif turizm potansiyelini taşıması nedeniyle değerli destinasyonlardır. Dolayısıyla tarihi kentlere yapılan turizm faaliyetleri hem göç eden nesillere hem de sonraki nesillere aynı zamanda hizmet verebilmektedir. Görülmektedir ki özellikle ekolojik olarak değerli tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır.

Klasik diaspora toplulukları için ana vatana kalıcı olarak geri dönmek bir süre sonra çok zor hatta imkânsız bir hâl alabilmektedir. Bu düşünce ana vatana olan özlemi daha da arttırmaktadır (Cohen, 1997). Diaspora toplulukları ülkelerinden ayrılma sebeplerinin verdiği üzüntü ve ev sahibi ülkelerde hayatlarını yeniden kurma zorunluluğu nedeniyle iki kez mağdur olmaktadır ayrıca diasporalar göç edilen ülkede hayata yeniden başlamanın ekonomik, mesleki, sosyal ve ailevi tüm zorluklarıyla baş etmeye çalışırlar (Plana ve Herbolzheimer, 2023: 60). Ancak diaspora toplulukları içinde doğup büyüyen her yeni nesil göç edilen kültüre biraz daha uyum sağlamış şekilde hayatına devam etmektedir. Dolayısıyla ana vatana özlem ve aidiyet eksikliği hissi, farklı kültürden olma duygusu yeni nesil diaspora toplumlarında giderek azalmaktadır. Bu durum ilk göç eden diaspora toplumlarının direkt doğup büyüdükleri kent olmasa da öz kültürlerine benzer kültürleri yaşayacakları ve ortak tarihlerini hissedecekleri tarihi kentlere seyahat etme motivasyonlarını artırıcı etki yapmaktadır. Bu sayede diaspora turisti hem ana vatana özlem gidermekte hem de genç nesillere öz kültürlerini bir miktar olsun tanıtabilmektedir. Dolayısıyla doğduğu büyüdüğü köy, kasaba, kent olmasa da kendi vatanlarından olan, kendileriyle benzer tarihi ve kültürel özellikler taşıyan, doğası bozulmamış ve turistik marka değeri bulunan tarihi, turistik kentlere yapılan ziyaretler önem kazanmaktadır. Bu kentler kimi zaman doğaya dayalı, kimi zaman kültüre dayalı, kimi zaman da hobiye dayalı turizm çeşitlerini barındırarak gelen diaspora turistine daha farklı deneyimler yaşatabilmektedir.

TARİHİ KENT KAVRAMI

Kentler, insanların birlikte yaşama motivasyonu ile kurdukları, sosyal, kültürel, ticari, ekonomik, siyasi, fiziksel ve psikolojik iş birliği ve iş bölümü yaptıkları fiziksel mekanların çok ötesinde bir anlam ifade eder. Kentler, içinde yaşayan birçok farklı kültürü ve yaşamışlığı barındıran, insanlara aidiyet duygusu yaşatan ortamlardır. Kentlerin içinde biriken yaşamışlıklar kentin hafızasını oluşturur ve bu hafıza kent içindeki yaşam alanlarına, yollara, meydanlara ve buralarda yaşayan insanların hayat şekline sirayet eder. Kent hafızası, o bölgede yaşayan insanların farklı dönemlerde yaşadığı farklı olaylar ile oluşur. Bu birikimler kültürel mirası oluşturur ve pek çok turizm çeşidi bu yaşamışlıklardan beslenmektedir. Dünya üzerinde ekonomik olarak büyük bir gelire sahip, tarihi tarım ve ticaret tarihi kadar eski olan faaliyet alanlarından biri olan turizmin temeli insanoğlunun tarihsel geçmişiyle oldukça ilişkilidir (Zotic, Alexandru ve Dezsi, 2014: 81; Demirer ve Hatırnaz, 2023: 33).

Yaşamışlığı çok, tarihi değeri yüksek olan kentler günümüz çağdaş kentlerinden çok daha değerlidir. Bu nedendir ki dünya üzerinde en büyük koruma hareketlerinden biri olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), 1972 yılından beri dünya üzerindeki değeri tescillenen tarihi kentleri koruma altına almıştır (Chief, 2007: 333-353). Koruma altına alınan bu değerler kentsel ve bölgesel planlama bağlamında dünya mirası olan varlıkların korunması ve sosyo-kültürel ve ekonomik olarak sürdürülebilir bir kentsel gelişmenin sağlanması için önemlidir (Ashrafi, Michael ve Carola, 2021: 200).

Tarihi kentler içlerinde kültür turizmi, miras turizmi, keder turizmi yapılabilen bunun haricinde bulunduğu konum itibarıyla elverişli olan coğrafyalarda ekolojik zenginliğe dayalı ve hobiye dayalı turizm türlerinin de yapılabildiği destinasyonlardır. Örneğin turistik marka değeri taşıyan tarihi kentlerde ekolojik turizm, çiftlik turizmi, dağ-yayla turizmi gibi doğaya dayalı turizm çeşitleri ve hobiye dayalı alışveriş turizminin yapıldığı, gastronomi turizmi, inanç turizmi gibi farklı turizm çeşitlerinin de turistik bir faaliyet olarak sunulduğu sıkça görülmektedir. Tarihi kentlerde yapılacak turizm faaliyetinin kısa bir süre için dahi olsa adı geçen tüm bu alternatif turizm çeşitlerini içerebilecek olması bu kentlerin önemini arttırmaktadır. Dolayısıyla ana vatanının farklı birçok özelliğini özleyen diasporik turist için tarihi kentler önemli bir turistik çekim noktası haline gelmektedir.

Tarihi kentler; belirli bir bölge içinde geçmişten bugüne kadar yaşanan tarihi olayların ve geçmiş kültürel mirasın, bugün kentin tüm yapısal bileşenlerinin ve kentte yaşanan günlük kültürün üzerindeki etkilerini koruyan ve yaşatan açık hava müzeleridir (Çelik ve Açıksoz, 2008: 58). Tarihi kentler çarpık kentleşmenin ve küreselleşmenin etkisine karşı direnen kentlerdir. Bu özellikleri tarihi kentlerin otantik özelliklerinin korunması için yönetimleri ve yerel halkı ayrıca çaba göstermeye teşvik etmektedir. Böylece tarihi ve kültürel yapısını bir turistik meta olarak sunan tarihi kentler geçmiş yaşantısına olan özlemine gidermeye çalışan ve otantiklik arayışı olan diaspora turisti için oldukça önemli turizm merkezleridir.

Tarihi kentlerde tarihi, kültürel ve coğrafi özellikler kentte yaşayan yerli halkın günlük yaşam düzeni içinde turiste sunulmaktadır (İçellioğlu, 2014: 37-55). Diaspora turisti tarihi bir kenti ziyaret ettiğinde sadece yaşanan tarihi olayların mekânsal izlerine şahitlik yapmamakta kentte yaşatılan kültür izlerinden de ayrıca tat almaktadır.

Dispora toplumları göç ettikleri toplumda o toplumun kültürel değer yargılarıyla yaşamak zorunda kalmaktadır. Ev sahibi toplumun içinde kendi kültürel özelliklerinin birçoğunu yaşayamamakta ve öz kültürüne özlem duymaktadır. Ayrıca yeni nesillerin öz kültürlerini unutma tehlikesi ile karşı karşıya olmasından dolayı da rahatsızlık duymaktadır (Seraphin, Gowreesunkar ve Canosa, 2023: 470). Bu anlamda tarihi kentler, sahip olunan öz kültürü günlük hayatta yaşattığı için diasporik turist açısından oldukça değerlidir. Bu bağlamda kültür turizmi tarihi kentlerde en çok yapılan turizm çeşitlerindedir (García-Hernández, Calle-Vaquero ve Yubero, 2017).

Arınç (2002), Bayar (2021), turistlerin farklı, tanımadıkları kültürleri tanımak ve deneyimlemek için yaptıkları turizm çeşidine kültür turizmi adını vermektedir. Diaspora toplumları için önemli bir yeri olan kültür turizmi farklı şekillerde yapılabilmektedir. Petroman vd., (2013: 385-388) kültür turizminin amaca dönük kültür turizmi, amatör tur kültür turizmi, rastlantısal kültür turizmi, tesadüfi kültür turizmi, kazara kültür turizmi gibi çeşitlerinin olduğunu bildirmektedir. Turistin seyahat edeceği yerin seçimine önem verip kültür turizmi ile deneyim kazanması tercih etmesi amaca yönelik kültür turizmi yaptığının bir göstergesidir (McKercher, 2002: 29-38). Konuşulan dil, inanç, yemek, kıyafet tarzı gibi yerel izler taşıyan başlıklar ise farklı kültür turizmi kategorilerini oluşturabilir (Fagence, 2003).

Diasporik turistin amacının kısa süre de olsa öz kültürünü yaşamak ve beraberinde getirdiği genç nesillere kültürünü öğretmek olması amaca yönelik kültür turizmi yaptığını gösterir ki tarihi kentler bu amaca hizmet edecek oldukça uygun destinasyonlardır. Bu bağlamda özellikle korunmuş bir doğal çevreye sahip, ekolojik olarak değerli olan tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerinde pek çok etkisi olabilir, bu etkilerin tespiti ve değerlendirmesi için çalışma kapsamında SWOT analizi yönteminden faydalanılmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Diaspora sözcüğü günümüzden 2300 yıl öncesinde dünya literatürüne girmiştir (Dufoux, 2011:9; Subaşı ve Çelik, 2020: 401).

Diaspora terimi “her yere ekmek veya yurt dışına dağılmak” anlamına gelen Yunanca dağılım kelimesinden gelmektedir ve genellikle dini kimlikle tarihsel bağlantıları vardır (Coles ve Timothy, 2004: 217-232).

Hristiyanlığın kutsal kitabı İncil’de “dağılmış veya bir yere saçılmış tohumlar” olarak anlamlandırılır. Yunan kültürü diaspora sözcüğünü Anadolu ve Akdeniz’de yaşayan sömürgeleri tanımlamak amacıyla kullanmıştır (Cohen, 1996: 507; Subaşı ve Çelik, 2020: 401).

Diaspora “insanların orijinal evlerinden dağılarak yabancı yerlere uzun süreli yerleşimleri” olarak da tanımlanabilir (Cater, Poguntke ve Morris, 2019: 3). Diasporik topluluklar yüzyıllardır vardır ve birçok biçim alabilirler. Diasporalar modern coğrafi ve siyasi sınır kavramlarını sorunsallaştıran çok yönlü sosyal gruplardır (Shiladitya, 2008: 111-131).

Coles ve Timothy (2004: 217-232) diasporaları “dünyaya dağılmış ancak etnik köken, kültür, din, ulusal kimlik ve bazen de ırka ilişkin gerçek ortak bağlarla bir topluluk olarak bir araya gelmiş insan grupları” olarak tanımlamıştır.

(Rosa ve Trivedi, 2017: 331), diasporayı; bir nüfusun kendi topraklarından istemsiz olarak kitleler halinde dağılması olarak tanımlamaktadır. Ancak Sheffer (2003: 83), diaspora kavramının insanların sadece fiziksel ve coğrafi olarak dağılması anlamına gelmediğini, aynı zamanda dağılmanın kaynağına olan kültürel bağlılık ve duygusal bağlantı anlamına geldiğini de belirtir. Diasporik topluluklar, ev sahibi ülkelerde ikamet eden ve bu ülkelerde hareketliliğe sahip ancak genellikle “ana vatanları” olarak işaretlenen menşe ülkeleri ile güçlü duygusal ve maddi bağlar sürdüren etnik azınlık grupları tarafından karakterize edilir (Sheffer, 2003: 84). Cloke, Crang ve Goodwin (2009: 593-595), diasporikliğin kendisini “dağınık bir nüfus tarafından sahip olunan ev, aidiyet ve kültürel kimlik duygusu” olarak tanımlar. Daha da önemlisi, dağınık nüfus tarafından deneyimlenen gerçek kimlik genellikle yaşanan yere göre filtrelenir (Cater vd., 2019). Diaspora; belirli bir bölgeden yeni bir bölgeye dilsel ve kültürel farklılık getiren topluluklardır (Theodoropoulou, 2021). Diaspora toplulukları göç ettikleri topraklarda yeniden bir ulus inşası yapmakta ve bu aşamada hem ayrıldıkları hem de geldikleri yerlerden etkilenmektedirler (Mavroudi ve Holt, 2021: 562).

Diaspora, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde "çok uzun bir zamandan beri bir kavim, ulus veya inanç mensuplarının anayurtlarından koparak başka yerlerde azınlık olarak yaşamaları" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023a).

Diaspora tanımı içinde göç etme kavramı vardır ancak diasporayı dünya üzerindeki salt insan hareketi olarak kabul etmek hatalıdır (Demir, 2022: 78).

Göç, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde "siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları, oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023b). Göç kavramı üzerine yapılan çalışmalar; küresel ölçekte sosyal ve ekonomik dönüşümleri, ortaya çıkan trendleri, değişen demografiyi kısaca değişen dünyayı anlamamıza ve gelecek planları yapmamıza yardımcı olur (IOM, 2023). Ancak diaspora kavramının içinde ana vatana bağlılık duygusu bulunmaktadır. Diaspora; ana vatanından göç eden ancak gittiği yerde ulusal kimliğini yaşatmaya çalışan, ana vatanına kültürel, sosyal ve siyasi olarak hala bağlı olan topluluklara verilen isimdir (Safran, 1991).

Diaspora kavramı ile anavatanlarından ayrılmış fakat kültürel birikimlerini korumaya ve yaşatmaya çalışan sosyal gruplar ifade edilmektedir (İyi ve Umarova, 2022: 210). Bu açıdan diasporaların kültürel miras, kültürlerarası bağ kurma, geçmiş ile bugünü birleştirme gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. (Çatalbaş, 2023: 9). Vatanlarından ne sebeple olursa olsun göç eden topluluklar, gittikleri ülkeye yaptıkları zengin kültürel katkıları, beraberlerinde getirdikleri bilgi birikimleri, sahip oldukları farklı hayat anlayışları, topluma olan ekonomik ve sosyal katkıları nedeniyle göç edilen toplumda önemli bir role sahiptirler (Idiaspora, 2023).

Diaspora kavramı içinde bulunan göç hareketi özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarından sonra hız kazanmış ve Cenevre Sözleşmesi (1951) ile yeni bir şekle bürünmüştür. İnsanların çeşitli sebeplerle (düşünce, inanç, politika ya da hayatının tehlikeye girmesi vb.) ülke değiştirmeleri insanlara siyasi sığınma hakkı vermektedir ancak bu sebeplerden herhangi birisinin olmaması ve göçün ekonomik sebeplerle yapılıyor olması durumun niteliğini değiştirir (Çelebi vd., 2011: 24). Her iki göç şeklinde de zorunlu bir göç, zorunlu bir vatanın ayrılışı vardır. Bu zorunluluk göç eden insanlar üzerinde manevi bir baskı oluşturur ve bu insanların gittikleri yerlere aidiyet duygusu hissetmeleri zorlaşır. Dolayısıyla kendileri ile aynı vatanın kopup gelmiş yurttaşları ile beraber olma eğilimindedirler. Diasporik toplumlar gittikleri ülkelerde birleşerek büyük topluluklar oluşturmaktadırlar. Bu topluluklar duygusal olarak kendilerini kötü hissetmelerine sebep olan ev sahibi ülkenin ulus-devlet hegemonyasını birleşerek kırmaya çalışmaktadırlar (Coles ve Timothy, 2004: 217-232). Bu birleşme diaspora toplumlarının göç ettikleri yeni yerleşim yerlerinde kendilerini daha mutlu ve daha güçlü hissetmelerine sebep olsa da bu toplumlar zaman zaman ana vatanlarına ziyaret ederek hem geride bıraktıkları sevdiklerini görmek hem de kısa da olsa kendi kültürleri içinde vakit geçirmek isteyebilirler. Diaspora toplumlarının kısa süreli de olsa kendi vatanlarına yaptıkları bu turizm şekline 'diaspora turizmi' adı verilmektedir.

Diaspora turizmi, kişinin ana vatanına, doğduğu yere veya mirasına yaptığı kısa süreli dönüş ziyaretidir. Bu ziyaretler göç eden insanlar için özlem giderici ve moral verici seyahatler olmasının yanında dünyadaki turizm hareketliliği açısından da önemlidir. Diaspora turizmi bir diğer adıyla "göç turizmi", yüklendiği manevi anlam kadar taşıdığı maddi anlamla da önemli bir turizm çeşididir. Son yıllarda uluslararası turizmde yaşanan düşüşle birlikte diaspora turizmi döviz, ticaret ve yatırım fırsatları için uygun bir alternatif olarak da gündeme gelmektedir (Mortley, 2011: 171). Çünkü dünya üzerindeki son dönem göç hareketlerinde ciddi artış bulunmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration), 2020'de dünya üzerinde yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmen olduğunu, bu rakamın küresel nüfusun yüzde 3,6'sına denk geldiğini (IOM, 2023) belirtmiş ayrıca Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees) 2022 yılı sonunda dünya çapında 108,4 milyon insanın zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar sonucunda göçe zorlandığını altını çizmiştir (UNHCR, 2023). Görülmektedir ki dünya üzerinde yüksek bir göç hareketi vardır ve ana vatanından göç eden insanların ana vatana duydukları özlem ve kısa süreli de olsa anavatanını ziyaret etme, öz kimliğini hatırlama isteği yüksek bir diaspora turizmi potansiyeli oluşturmaktadır. Çünkü ana vatana yapılan ziyaretler sonucu oluşan deneyimler öz kimliğin yeniden hatırlanması için diasporik turistlere fırsat sağlar (Murray, 2018: 65).

Ana vatani ziyaret etme veya ziyaret etmeyi istememe arzusu, göç edilen döneme, göç olayının üstünden geçen zamana, sahip olunan siyasi görüşe, hatıralara veya çocukluk yıllarına duyulan özleme kadar birçok farklı unsurla yakından ilgilidir (Ruting, 2013: 15). Çünkü göçün kişinin kendi ülkesindeki köklerinden kopmasını gerektirdiği şeklindeki milliyetçi varsayımın aksine (Morano ve Karkason, 2023)

pek çok kültürde göç menşe ülkeye güçlü bir bağ kurma duygusunu pekiştirebilmektedir. Diaspora turizmüne katılan turist vatanına özlem ile pekişen duygusal ruh hali içinde “kendi evinde turist olmak” olarak adlandırabileceğimiz bir paradoks içine girebilir (Wagner, 2008: 191-205).

Günümüzde dünya üzerinde oluşan politik, ekonomik, çevresel ve sosyal hareketler turizm sektöründe sıradışı yaklaşımların oluşmasına sebep olmuştur (Triarchi ve Karamanis, 2017: 40). Göç hareketi de dünya üzerinde turizmi etkileyen hareketlerden bir tanesidir. Klasik turistler markalaşmış destinasyonları sadece gezme, görme, eğlenme yerleri olarak görse de diasporik turistlerde durum farklıdır. Diasporik turistler ana vatana yaptıkları gezilere klasik turistlerden farklı olarak duygusal, nostaljik anlamlar yüklemektedirler. Diasporik turistler kısa bir süre için ziyaret etseler dahi ziyaretleri süresince kültürel farkındalık duygusuna ve evlerinde olma hissine sahip olurlar (Huang, Ramshaw ve Norman, 2016: 59-79). Görülmektedir ki diaspora turizmi, hareketlilik, kimlik, miras ve kültür unsurları tarafından yönlendirilen karmaşık bir coğrafi olgu (Shiladitya, 2008: 111-131) ve duygusal bir öze dönme hareketidir.

Toronto'da Karayip diasporası üzerine yapılan bir çalışma; diaspora turizminin ana vatan ile sosyal ve kültürel bağların sürdürülmesi amacı ile yapıldığını belirtmektedir. Çalışma, diaspora turizmindeki temel motivasyonun ‘tekrar ziyaret etmek, bırakılan toplumda daha önce kurulmuş ağları canlandırmak, yinelemek ve sağlamlaştırmak’ olduğunun altını çizmektedir (Duval, 2003).

(Toivanen ve Baser, 2020: 52); diaspora turizminin göç ile terk edilen ve göç ile yerleşilen iki ülke arasındaki dostluğu artırdığını, diaspora turizmi ile ülkelerin birbirlerini daha iyi tanıdığını ve diasporik turistlerin iki ülke arasındaki barış inşasında potansiyel aktörler olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Günümüzde diaspora turizmi dünya çapında hareketliliğe sebep olan bir turizm çeşidi olarak literatüre girmiştir. Bu açıdan hükümetler tarafından diaspora turizmüne verilen önemin çok daha fazla olması ülkelere ciddi bir döviz girişi sağlayacaktır. Çünkü Scheyvens, (2007: 231-254) uzak ülkelere göç eden insanların kendi ülkelerine kısa ziyaretler yapmasının aslında iç turizmin bir kolu olarak algılanması gerektiğini savunmuştur. Çünkü aynı kültürden gelen bu insanlar tıpkı yerli turist gibi akraba, arkadaş, tanıdık ziyareti, önemli sosyal ve kültürel etkinliklere katılma, doğa ile baş başa kalma isteği gibi motivasyonlarla seyahat etmektedirler. Ancak ne yazık ki diasporik turistler pazarın göz ardı edilen kısmında bulunmaktadır. Günümüzde gelişmekte olan ülkeler ülke dışına giden vatandaşının kısa ziyaretlerinde ziyaretin hem ekonomik hem de ekonomik olmayan faydalarından yararlanmak için nadiren diaspora turizmüne önem vermektedir.

Diaspora turizminin temeli göç ile uzaklaşılan vatana ziyaret amaçlı geri dönüşe dayansa da göç ile giden ilk neslin zamanla yaşlanması veya ölmesi ve ardından gelen nesillerin ana vatana ilk nesil kadar bağlı olmayışı diaspora turizmüne farklı anlamlar yüklemiştir. Diaspora turizmi, önce göç eden yaşlı nesil ile göç edilen topraklarda doğan genç nesil arasında var olan kopukluğun (Uçar, 2021) azaltılmasına yardımcı olabilir. Öyle ki göç edilen topraklarda sonradan doğan nesiller ne tam olarak atalarının geldiği topraklara ne de doğdukları topraklara ait hissetmektedir. Göç edilen yerdeki kent kültürü genç nesiller için geleneksel kültürlerinin önüne geçebilmektedir (Uçar, 2021). Dolayısıyla sonradan doğan nesillerin ana vatan olmanın ötesinde turistik herhangi bir çekiciliği olmayan topraklarda tatillerini geçirme motivasyonları ilk nesilden daha düşük olabilir (Wackenhut ve Orjuella, 2023). Bu nesillerin tercihleri ana vatanlarının kültürünü deneyimlerken birçok turistik aktiviteyi de beraberinde yaşayabilmek üzerine olabilir. Bu noktada tarihi kentler sahip oldukları tarihi, kültürel ve doğal güzellikleriyle, miras zenginlikleriyle ve günümüzde sahip oldukları sosyal hayat ve alternatif turizm fırsatlarıyla diasporik turist için önemli destinasyonlar olarak değerlendirilebilir. Çünkü günümüz modern kentleri, yerleşik toplumun oluşturduğu kültürel koleksiyonun ve yerleşime sonradan gelenlerin taşıdığı kültürel özelliklerin genel bir yansıması olarak değerlendirilebilirler (Krtalic ve Ihejirika, 2023; Çatalbaş, 2023: 10). Modern kentlere yapılan göçler kentte yaşayan toplumun kent içindeki tüm ilişkilerini, yaşam şeklini ve kentsel mekânın şekillenmesini etkilemektedir (Choe ve Lugosi, 2022; Çatalbaş, 2023: 10). Oysaki özellikle koruma altına alınmış tarihi ve kültürel niteliği olan kentler bu özelliklerini yaşatmakta ve ziyaret eden turistlere geçmiştten kesitler sunabilmektedirler.

YÖNTEM

Bu çalışma genel bir yaklaşımla tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerini SWOT analizi yöntemi ile ortaya koymayı hedeflemiştir. SWOT; İngilizcede kullanılan Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) kelimelerinin ilk harflerinden oluşturulmuş bir kısaltmadır (Uçar ve Doğru, 2005: 2). Bu analiz ile ele alınan konu üzerinde adı geçen

kelimelerin içerdiği anlamlar araştırılmakta ve sayısal verilerin olmadığı veya kısıtlı olduğu durumlarda dahi araştırmacıya çıkarım yapma şansı verilmektedir. SWOT analizi, ele alınan çalışma alanının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymakta ayrıca çalışma alanının ilgili konu üzerinde sahip olduğu fırsatları ve görünen veya görünmeyen tehditlerini ele alarak konuya çok yönlü bir bakış açısı getirmektedir (Çoban ve Karakaya, 2010: 347).

Çalışmada tarihi kentlerin sahip olduğu genel özelliklerden yola çıkılmıştır. Çalışma kapsamında ekolojik değere sahip, turizme dayalı farklı aktivitelerin gerçekleştirilebildiği kentler ele alınmış ve bu kentler çalışmada “tarihi kent” olarak nitelendirilmiştir. Çalışmada tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerini ortaya koymak için öncelikle diaspora, diaspora turizmi ve tarihi kentler kavramlarına açıklık getirmek için literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda diaspora turizminin ve tarihi kentlerin çok faktörlü kavramlar oldukları ortaya çıkmıştır. Tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerinin ortaya konulması için tüm bu faktörlerin göz önünde bulundurulması ve çok yönlü etkileşimlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda SWOT analizi bu faktörlerin ve etkileşimlerin ele alınması için uygun bir analiz yöntemidir.

BULGULAR

Tarihi Kentlerin Diaspora Turizmi Üzerindeki Etkilerinin SWOT Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi

Bir kentin turizminin geliştirilmesi için ilgili kentin var oluş özelliklerinden ve ilgili sektörlerinden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönleri ile çevresel etkenlerden kaynaklı tehditlerin ve sahip olduğu fırsatların analizini yapmak gerekmektedir (Yosmanoğlu ve Engin, 2002). SWOT analizi bu noktada ilgili kentin analiz edilen konu ile ilişkisini farklı bakış açıları ile ele almaktadır. Kentin ilgili konu üzerinde sadece pozitif ya da sadece negatif yönleriyle ele alınması gelecek planlamaları için yetersizdir. Ayrıca kenti tehdit eden konular ve yine kentin sahip olduğu fırsatlar da planlamalarda göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışmada çok bileşenli olarak gelişen diaspora turizmi ele alınmıştır. Çalışmada diaspora turizmi üzerinde yine kendine has birçok farklı özelliği barındıran tarihi kentlerin etkisi değerlendirilmek amaçlanmıştır. Bu açıdan bu çalışmada çok faktörlü analizlere olanak sağlayan SWOT analizi yapılmıştır. SWOT analizi sonucunda yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Güçlü Yönler (Strenghts):

Tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerinin güçlü yönleri aşağıda sıralanmıştır;

1. Tarihi kentler oldukça zengin bir kültürel çeşitliliğe sahiptir. Tarihi kentler somut olan ve olmayan birçok kültürel değere ev sahipliği yapmaktadır.
2. Tarihi kentlerde sahip olunun kültür yerli halk tarafından halen yaşatılmaktadır. Bu sayede diasporik turist özlem duyduğu öz kültürünü tarihi kentlerde yaşayabilmektedir.
3. Birçok tarihi kent geçmişten bu yana doğaya dayalı bir yaşam şekli benimsediği için çoğu tarihi kentte bozulmamış bir doğal çevre bulunmaktadır.
4. Tarihi kentler geçmiş toplumların izlerini taşımaktadır. Bu da kentin yapılarının, sokaklarının, meydanlarının, çarşılarının kısaca kentin fiziki çevresinin betonlaşmış modern kent görünümünden çok daha yerel ve otantik olmasını sağlamaktadır.
5. Tarihi kentler sahip oldukları sıra dışı özelliklerinin gelecek kuşaklara da kalabilmesi amacıyla yönetimler tarafından koruma kararları ile koruma altına alınmaktadır. Bu durum diasporik turistin gelecek nesillere kültür aktarımı yapmasını kolaylaştırmaktadır.
6. Dünya ne kadar küreselleşse ve kentler tek tip olma yolunda ilerlese de korunan tarihi kentler nostaljik niteliklerini gelecekte de kaybetmeyeceklerdir. Bu durum diasporik turiste istedikleri yaşta geçmiş ile bağ kurabilme şansı vermektedir. Bu bağlamda tarihi kentler diasporik turist için “zamanın durduğu kentler” olarak tanımlanabilir.
7. Birçok tarihi kentin tanınırlığı sıradan kentlere göre daha yüksektir.
8. Diaspora turizmi ile ana vatana döviz girişi olacaktır.
9. Tarihi kentlerde yaşayan çoğu yerli halk büyük kent kargaşasında yorulmamış, güler yüzlü ve samimidir. Dolayısıyla turiste verilen hizmet cana yakındır.
10. Tarihi kentlerden 12 ay boyunca yararlanılabilir. Tarihi kentlerin dört mevsim boyunca verdiği haz birbirinden farklı olacaktır.
11. Geçmişte kentler içinde yaşanacak hayatı destekleyecek coğrafyalarda kurulmuşlardır. Su varlığı, verimli toprak varlığı, orman-mera varlığı, güneşlenme ve havalanma olanakları vb. ekolojik

parametreler bir bölgenin yerleşim yeri olarak seçilmesinde oldukça önemli rol oynamıştır. Geçmişten bugüne ekolojik parametrelere dayalı olarak kurulmuş kentler kendi kendine yeten ve günümüzde halen yaşanılan kentler olmuşlardır. Bu kentlerin ekolojik olarak değerli ve tarihi özellikler bakımından zengin olması bu kentleri diaspora turizmi açısından da değerli kılmaktadır.

12. Geçmişten bugüne tarihi kentleri kıymetli ve korunması gerekli kent kılan özelliklerden bir tanesi de bu kentlerin bir kısmının ticaret güzargahları veya ana ulaşım hatları yakınlarında bulunmalarıdır. Bu durum günümüzde de çoğu tarihi kentin ana ulaşım hatları yoluyla kolayca ulaşılabilmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla turist çoğu tarihi kente rahatlıkla ulaşabilmektedir.
13. Tarihi kentler sahip oldukları değerlerle birçok alternatif turizm türüne ev sahipliği yapabilirler. Bunlardan bazıları;
 - Miras turizmi
 - İnanç turizmi
 - Keder turizmi
 - Alış-veriş turizmi
 - Gastronomi turizmi
 - Eko-turizm
 - Kırsal turizm
 Ayrıca bulunduğu coğrafyaya bağlı olarak;
 - Fauna ve flora turizmi
 - Deniz turizmi
 - Arkeolojik turizm
 - Doğa yürüyüşü, rafting, kamping gibi doğaya dayalı turizm şekilleridir.

Dolayısıyla tarihi kentler diaspora turizmini besleyecek birçok alternatif turizm şeklinin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir.

Zayıf Yönleri (Weaknesses):

1. Dünya üzerinde özellikle son yüzyılda yaşanan göç hareketleriyle kent merkezlerinde görülen bozulmalar tarihi kentlerde de etkisini göstermektedir.
2. Düzensiz göç sonucu gelen göçmenler hayatın daha kolay olmasından dolayı küçük ölçekli tarihi kentleri yerleşim yeri olarak seçebilmektedir. Bu da tarihi kentlerde öz kültürün bozulmasına, nüfus yoğunluğuna ve otantikliğini kaybetmiş yapılaşmaya neden olmaktadır.
3. Kent koruma ve tanıtma konularında bilinç düzeyinin istenilen düzeye ulaşmaması tarihi kentlerin tahribatı üzerine önemli bir etkidir.
4. Uluslararası düzeyde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmemiş tarihi kentlerin tanınırlığının az olması önemli bir zayıf yöndür.
5. Tarihi kentte yaşayan yerli halk turizm faaliyeti konusunda eksik bilgi ve donanıma sahiptir. Turizmin geliştirilmesi için tarihi kentte yaşayan yerli halka özel eğitim seferberliği başlatılmalıdır.
6. Tarihi kentler sınırlı ekonomik döngüleri yüzünden dışa göç veren kentlerdir. Ayrıca bazı tarihi kentlerde eğitim olanakları oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla genç nüfus sürekli azalmaktadır. Bu durum turizm sektöründe istihdam yetersizliğine sebep olmaktadır.
7. Tarihi kentlerin birçoğu küçük ölçekli yerleşimlerdir. Dolayısıyla sağlık hizmeti turistlerin yoğun olarak geldiği dönemlerde yetersiz kalmaktadır.
8. Tarihi kentlerde halihazırdaki eğlence mekanları sayı ve biçim bakımından yetersiz kalmaktadır. Koruma kanunları eğlence merkezlerini sayı ve biçim olarak sınırlandırmaktadır. Ancak yurt dışından gelen diasporik turist tatilini ana vatanında geçirirken özellikle genç nüfus eğlence merkezlerine gitmek isteyecektir. Bu durumda tarihi kentlerdeki eğlence fırsatları yetersiz kalacaktır.
9. Tarihi kentlerin var oluş amacı turistlere hizmet etmek olmadığı için sürekli, kentte turiste yönelik denetimli ve kaliteli bir hizmet bulunamamaktadır.
10. Tarihi kentlerde alt yapı ve üst yapı tesisi kentin kendi nüfus yoğunluğuna göre geçmiş dönem teknolojileri ve yapı malzemeleri ile yapıldığı için kent turizm sezonundaki yoğunluğu kaldıramamaktadır.
11. Yoğun yaşamışlık içeren tarihi kentlerin bazı parçaları zamana yenilmiş olabilir. Bu parçalar kent içinde yıkıntı ve çöküntü alanları olarak rahatsız edici görüntüler sunmaktadır.

12. Bazı tarihi kentlerde uygulanan yanlış koruma politikaları yüzünden tarihi evlerde yaşayan halk modern yapı malzemeleri ile yenileme ve iyileştirme yapamamakta hatta kent hizmeti alma noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Bu durum restore çalışmaları ile düzeltilmeye çalışılsa da birçok konaklama tesisinde yerli halk kadar turist de bu durumdan rahatsız olmaktadır.
13. Özellikle sınırlı açık alana sahip tarihi kentlerde otopark sıkıntısı yaşanmaktadır.
14. Geçmiş dönemde yapılandırılan tarihi kentlerin yol genişlikleri günümüz trafiği için yetersiz kalmaktadır.
15. Tarihi kentlerde yerli halkın yabancı dil bilme oranı düşüktür.
16. Özellikle küçük ölçekli tarihi kentler yakın çevrelerinde bilinse de dünya genelinde tanınırlığı az olan kentlerdir.
17. Tarihi kentlerin diaspora turizmi amacıyla tanıtımını yapacak ve planlamayı düzenleyecek seyahat acentelerinin azlığı da bir başka zayıf yöndür. Seyahat acentaları çalışanları turizm sektörü için oldukça önemli çalışanlardır. Bu önem bu çalışanların turistlerin ve turizm işletmelerinin karşılıklı olarak iletişim halinde olmasından kaynaklanmaktadır. Sektör çalışanları turistlerin isteklerini, hizmet verenlerin uygulamalarını ve turistik yerlerin gelişmesini etkileyebilirler. Aynı zamanda buldukları çevrenin ve kültürün korunmasına yardımcı olabilirler (ECTAA, 2023). Dolayısıyla seyahat acenteleri tarihi kentleri diaspora turizminin önemli bir ayağı olarak görmelidirler.
18. Tarihi kentlere düzenlenecek diaspora turlarında konaklama kapasite ve kalite yetersizliği yaşanmaktadır. Tarihi kentlerde tesisler genellikle günübirlik ziyaretçilere hizmet vermek için organize olmuşlardır.
19. Tarihi kente ulaşım sağlanırken yolculuk konforunda sıkıntılar yaşanabilmektedir.
20. Tanıtımın yetersiz olması sadece bilinirliği yüksek olan tarihi kentlere diaspora turizminin yapılmasına sebep olmaktadır. Sürekli aynı tarihi kente tekrarlanan faaliyetler o tarihi kentin tarihi, kültürel ve çevresel olarak bozulmasına sebep olmaktadır.
21. Yerel yönetimlerin diaspora turizmi hakkında bilinç düzeyi yetersiz olabilmektedir.
22. Tarihi kentlerde yaşam yavaş aktığı için birçok alanda iletişim ve organizasyon eksikliği yaşanmaktadır.
23. Ekonomisi dar olan küçük ölçekli tarihi kentlerde finansman sorunu yaşanmaktadır.
24. Tarihi kentlerde turistin talep ettiği hijyen kurallarının sağlanmasında sıkıntılar bulunmaktadır.
25. Turizm sektörü yapısı itibarıyla kentin doğal çevresi üzerinde bozucu bir etkiye sahiptir.

Fırsatlar (Opportunities):

1. Dünyada ve Türkiye’de birçok noktada tarihi nitelikte kent bulunmaktadır. Her bir tarihi kent diaspora turizmi için çekim merkezi olma fırsatı taşımaktadır.
2. Tarihi kentlerin diaspora turizmi haricinde farklı alternatif turizm şekillerine de olanaklı olması önemli bir fırsattır.
3. Dünyadaki zorunlu göç hareketleri ile diaspora turizmi yaygınlaşmaktadır.
4. Dünya genelinde alternatif turizm türlerine olan ilginin giderek artması ve tarihi kentlerin birçok alternatif turizm türünü barındırıyor olması önemli bir fırsattır.
5. Çoğu tarihi kent doğal çevresiyle koruma altındadır ve doğal çevresi bozulmamış bir çevrede tatil yapmak turist için önemlidir.
6. Yöresel el ürünlerinin turistlere satışından ciddi gelirler elde edilebilir.
7. Yerel halk turizmin canlı tutulması için kendini sürekli yenileme ihtiyacı duyacaktır. Bu da sürekli bilinçlenen bir yerli halk oluşmasına sebep olacaktır.
8. Diasporik toplumların özlem duygularına hitap edecek tanıtım faaliyetleri bu turizmin gelişmesi için etkili olabilir. Bunun için dini bayramlar, resmi bayramlar vb. özel zamanlar kullanılabilir.
9. Diaspora turizminin potansiyelini gören hükümetler tarihi kentlere finansal ve teknik destek verebilirler.
10. Tarihi kentler sahip olduğu potansiyel nedeniyle diasporik turisti yöreye çekici festival, şenlik, fuar, panayır, sergi gibi kısa dönemli organizasyonlar için uygun hale gelebilirler.
11. Tarihi kentler birer açık hava müzesidir. Bazı tarihi kentler ile yakın mesafede arkeolojik alanlar ve flora, fauna açısından değerli bölgeler bulunmaktadır. Bu açıdan tarihi kentler kısa dönemli gezilerle eğitim amaçlı da kullanılabilir.
12. Ekonomisi güçlü bir ülkeden özellikle gelişmekte olan bir ülkeye yapılan diaspora turizminde gidilen ülkeye döviz akışı sağlanmaktadır. Ekonomik durumu iyi olan bir diaspora turisti ana vatanın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıdan etkilenmez bununla beraber gidilen ülke için döviz girişi önemli bir avantajdır.

Tehditler (Threats):

1. Her tarihi kentin turistik imajının olmaması bu tarihi kentlerin diaspora turizmi için keşfedilmesini zorlaştırmaktadır.
2. Diaspora turizmi sonucunda tarihi kentler ciddi çevresel sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Sahip oldukları doğal çevre ve ekolojik sürdürülebilirlik zarar görebilir.
3. Tarihi kentlerde sürüp giden hayatın ötesinde bu kentlerde turizmi canlandıracak, liderlik yapacak kişilerin, kurumların vb. bulunması zor olabilir.
4. Tarihi kentlerdeki eğitim olanaklarının yetersizliği, ekonomik sıkıntılar ve işsizlik nedeniyle genç nüfusun göç etmesi ve bir daha kentlerine dönmemeleri önemli bir tehdittir.
5. Tarihi kentin turizme gelişen bağımlılığı kenti besleyen diğer ekonomik faaliyetlerin gerilemesine sebep olabilir (tarım, hayvancılık, yöresel el işleri vb.).
6. Turistlerin davranışları tarihi kentte yaşanan kültürü olumsuz etkileyebilir.
7. Tarihi kent olma misyonu ile markalaşan kent zamanla altyapı yetersizliğinden dolayı teknolojinin ve gerekli yenilenmenin çok gerisinde kalarak hizmet veremez hale gelebilir.
8. Turist istek ve ihtiyaçları yerel halkın istek ve ihtiyaçlarını perdeleyebilir. Halk turizm faaliyetinin getirdiklerinden bir süre sonra rahatsız olabilir (yetersiz sağlık hizmeti alma, trafik yoğunluğu, gürültü, dönemsel kalabalıklar, kirlilik, çevresel bozulma vb.). Bu durum yerel halkta turizme karşı bir bıkkınlık ve isteksizlik geliştirebilir.
9. Turizmden elde edilen gelir yerli halkın gözünü boyayabilir ve tarihi ve doğal kent değerleri hızlıca tüketilebilir.
10. Yerel toplum içinde avantajlı gruplar ortaya çıkabilir (konak sahibi, arazi sahibi, işletme sahibi vb.). Bu durum halk içinde huzursuzluk yaratabilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Küreselleşmenin etkisiyle ülkeler ve kültürler arasındaki sınırların giderek yok olduğu dünyamızda insanlar yeni ve daha iyi yaşam kurma umutları ile yer değiştirmektedirler. Gönüllü ya da zorunlu olan bu yer değiştirme hareketi göç edenlerin kendi kurallarına göre düzenledikleri yeni yaşam alanlarını kurmalarına ve kendi diasporalarını oluşturmalarına sebep olmaktadır. Bu durumun hem bırakılan hem de gidilen yere sosyolojik, politik ve ekonomik pek çok etkisi vardır (Subaşı ve Çelik, 2020: 400). Göç hareketlerinin bırakılan ve gidilen yerlerde meydana getirdiği bu etkilerin yanında göç edenler üzerinde oluşturduğu psikolojik durum ise sadece göç eden nesli değil daha sonraki nesilleri de derinden etkilemektedir. Göç ile gidenler bıraktıkları topraklara ve bu topraklarda yaşatılan kültüre özlem duymakta, bu durum onların yeni yerleşim yerlerine uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Bu noktada diaspora turizmi, göç ile gidilen yerde hissedilen yalnızlık duygusu ile baş etme, bırakılan yerlere duyulan özlemi azaltma ve yeni nesle geçmişi tanıtmaya gibi amaçlarla yapılan bir turizm şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Diaspora turizminin amacı bırakılan yerlere yapılan fiziki seyahatin yanında o yerlerde yaşanan geçmiş hatırlamak ve yeni nesle bırakılan yerlerdeki ata kültürünü tanıtmaktır. Bunun yanında kültürel kimliği koruma isteği de diaspora turizmi için önemli bir motivasyon kaynağıdır (Iorio ve Corsale, 2013: 203; Subaşı ve Çelik, 2020: 409). Kültürel kimliğin korunması ve yeni nesillere tanıtılmasında kültürün halen yaşatıldığı çevreleri deneyimlemek seyahatten alınan hazzı arttıracaktır. Bu noktada tarihi kentler içinde barındırdığı pek çok kültürel birikim ile diaspora turizmi için önemli birer destinasyon niteliğindedir. Tarihi kentler kültür turizmi, miras turizmi, keder turizmi vb. kültüre dayalı turizm çeşitlerinin yanında kentin sahip olduğu doğal güzelliklerle de diaspora turizmine hizmet etmektedir.

Tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalışan bu çalışmada SWOT analizi sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerinde pek çok etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü tarihi kentler, bu kentlerin bulunduğu doğal çevre ve diaspora turizmi sürekli etkileşim halindedir. Tarihi kentler diaspora turizmini canlandırmaya yönelik ekolojik ve tarihi birçok zenginliğe sahip olabilir. Bu kentlerin diaspora turizmi amacıyla turistlere açılacak olması tarihi kentte birçok noktanın ekstra koruma altına alınmasını gerektirir. Ayrıca tarihi kentlerde diaspora turizmi sayesinde alınacak koruma kararlarının uygulanması sürdürülebilir bir turizm faaliyeti için sürekli denetlenme gerektirmektedir.

Tarihi kentler, kentte geçmişte yaşanan pek çok olaydan kanıt sunmaları nedeniyle çok önemli kültürel miraslardır. Geçmiş yıllarda sadece tarihi dokuların yaşamasına ve mekânsal olarak korunmasına yönelik yapılan koruma faaliyetleri günümüzde kültürlerarası farklı değerlerin ortaya konması, bu değerlerin ayakta kalması, tarihi kimliğin yaşatılması ve tarihi kentlerin sadece mekânsal olarak değil içinde

bulunduğu çevresiyle korunması olarak evrilmiştir (Meşhur, 1999: 15; Koçan ve Çorbacı, 2012: 32). Diaspora turizmi, uluslararası düzeyde yapılan bir turizm olmasından kaynaklı olarak tarihi kentlerin korunmasında sıralanan tüm bu koruma yaklaşımlarını desteklemektedir.

Turistlerin tercih ettikleri destinasyonu belirlerken hangi özellikleri göz önüne aldıklarının tespiti, etkili bir turizm pazarlaması ve süreç yönetimi bakımından çok önemlidir. Destinasyon seçimindeki çekici özellikler; daha çok destinasyonun sahip olduğu doğal ve kültürel güzellikler, ulaşım fırsatları, destinasyonun sağladığı farklı turizm imkanları ve çekicilikleri olabilmektedir (Eren vd., 2017: 480-483). Diaspora turizmi ile kentte ve kent civarında gizli kalmış birçok turistik çekici değer keşfedilebilmektedir (kentin flora, fauna zenginliği, arkeolojik kalıntılar, gastronomik zenginlikler, el sanatları, yerel müzik vb.). Bu durum tarihi kent ve çevresinde pek çok alternatif turizm çeşidinin gelişimini sağlayabilir.

Diasporik turist, tarihi kentleri ziyaret ederek aynı zamanda miras ve hüznü turizmi de yapmış olmaktadır. Böylece genç nesil yaşlanan ya da kaybedilen atalarını tanıma fırsatı bulmaktadır. Diaspora turizmi içinde kültür turizminin büyük bir yeri vardır. Çünkü turizm ve kültür kavramı birbiri ile sıkı bir ilişki içindedir. Bir destinasyondaki kültürel zenginlik turizm faaliyeti için yüksek bir ziyaret motivasyonu oluşturmaktadır (Palaz, 2023:10).

Son yıllarda dünya genelinde gelişen kültürel miras bilinci ve tarihi kentler için yapılan tanıtım faaliyetleri dolaylı olarak diaspora turizmini de beslemektedir. Tarihi kentlerin diaspora turizmi için etkin olarak kullanılabilmesi kentte turistik imajın oluşturulması ile mümkün olacaktır. Bunun için yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte ilgili kurum ve kuruluş çalışmaları yanında halk eğitimi faaliyetlerinin yürütülmesi gerekmektedir. Turizm faaliyetine katılacak yerel halka turizm eğitimi yanında çevre bilinci kazandırılması çok önemlidir. Çünkü tarihi kentte yapılacak turizm faaliyeti sonucunda ciddi çevresel sorunlarla karşı karşıya kalınabilir. Yapılacak turizm faaliyeti süresince kentin taşıma kapasitesinin aşılmasına, dönemsel yoğunluklara izin verilmemesine dikkat etmek önemlidir. Dönem dönem artan turist yoğunluğu kentin ekolojik, kültürel veya sosyal alanında tahribata sebep olabilir. Bu dönemsel yoğunluğun önüne geçebilmek için farklı ülkelerde yaşayan diaspora toplumlarına farklı özellikteki tarihi kentlerin tanıtımı yapılabilir. Böylece tanınırlık kazanmış tek bir tarihi kent üzerindeki turist baskısı dağıtılarak kentin turizm faaliyetinden olumsuz etkilenmesinin önüne geçilebilir. Ayrıca halk bilinmesi turizm sağladığı avantajlara kapılarak kent çevresindeki tarım alanlarının, hayvancılık, dokuma, seramik vb. yerel geçim kaynaklarının zarar görmesinin önüne geçecek, yerel halkın sahip olduğu kültürel değerlerin kaybedilmesini önleyecektir. Çünkü yerel kültürel değerlerin kaybı kentin turist tarafından çekiciliğini kaybetmesine sebep olacaktır. Yerel halkın istek ve ihtiyaçlarını önceleyen, kültürel değerleri koruyarak günümüz teknolojisini gerekli alanlarda kente entegre edebilen, halk arasında özellikle genç ve kadın nüfusa istihdam sağlayabilen tarihi ve turistik kent projeleri geliştirilebilir. Koruma ve kullanma temelli olarak geliştirilen bu projelerde temel çıkış noktası diasporik turisti tarihi kente çekmek olmalıdır.

Tarihi kentlerde bulunan mimari tasarımlar tarihten gelen kültürle harmanlanmış izler taşımaktadır. Diasporik turist bu mimari tasarımlardan kendi yaşam çevresine alıntılar yapabilir. Tarihi kentlere yapılan diaspora turizmi sayesinde genç diasporik turist kendi kültürünü sadece kendine anlatılanlarla değil yaşadıkları ve gördükleri ile de deneyimler. Genç turist için yaşayarak öğrendikleri kalıcı olabilir ve bu sayede göç edilen ülkedeki yaşayış şekline öğrendiklerini taşıyabilir. Bu noktada diasporik turist hizmet edecek, sadece tarihi kentler ve kültürler üzerine uzmanlaşmış rehberlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaç rehberler için de yeni bir uzmanlık alanı doğurmaktadır.

Çeşitli turizm değerlerine sahip ülkelerin bu değerlerin tanıtımını yaparak çok daha fazla turist çekmesi gerektiği bilinen bir gerçektir (Ünivar ve Şimşek, 2012: 330). Tarihi kentlerin yerel yöneticileri diasporik turist gelme ihtimalinin yüksek olduğu yurt dışı bölgelerde reklam ve tanıtımlar yaparak uluslararası deneyimler kazanmalıdır.

Diaspora turizmi tarihi kentte birçok ekonomik faaliyeti destekleyeceği gibi yeme, içme, hediyelik eşya üretim ve satış vb. faaliyetleri de arttıracaktır. Bu durum kentte yapılan ticareti destekler ve tarihi kent bu turizm şeklindeki yüksek gelirler elde eder. Çünkü turizm, dünya üzerinde çok hızlı büyüyen sanayilerden bir tanesidir ve pek çok ülke için temel döviz ve istihdam kaynağıdır (Boz, 2019: 1).

Tarihi kentlerin diaspora turizmi üzerindeki etkilerinin ortaya konması için yapılan bu çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuç; tarihi kentlerin ve yapılacak diaspora turizminin birbirleri üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etkiye sahip olmasıdır. Tarihi kentler pek çok özelliği ile diaspora turizmini desteklemektedir. Bunun yanında diaspora turizmi, tarihi kentin kültürel, sosyal, ekonomik ve doğal çevresi üzerinde oldukça ciddi etkiler doğurmaktadır. Bu etkilerin olumlu ve olumsuz etkiler olarak tespit edilmesi

ve desteğe ihtiyacı olan noktaların desteklenirken olumsuz etkiler için de yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte önlemlerin geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Yazarlık Katkısı (Zorunlu Beyan)

Çalışma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı (Zorunlu Beyan)

Araştırma herhangi bir etik kurul onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Arınç, P. C. (2002). Selçuk'ta Kültür Turizmi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gözde Emekli), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ashrafi, B., Michael, K. & Carola, N. (2021). Heritage Impact Assessment, Beyond an Assessment Tool: A Comparative Analysis of Urban Development Impact on Visual Integrity in Four UNESCO World Heritage Properties. *Journal of Cultural Heritage*, 0(47), 199-207.
- Bayar, İ. (2021). Balıkesir Tarihi Kent Merkezinin Canlandırılması, Bir Öneri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Yasemin İnce Günay), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi
- Bermúdez, A. (2021). *La Diáspora Colombiana En Europa Y Su Relación Con El Conflicto Armado En Colombia*. Barcelona: Generalitat De Catalunya.
- Boz, M. (2019). Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi: Antalya Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 977-994.
- Cater, C., Poguntke, K. & Morris, W. (2019). Y Wladfa Gymreig: Outbound Diasporic Tourism and Contribution to Identity. *Sociology, Tourism Geographies*, 21(1), 1-22.
- Chief, M. R. (2007). World Heritage Cultural Landscapes: A UNESCO Flagship Programme 1992 – 2006. *Landscape Research*, 31(4), 333-353.
- Choe, J. & Lugosi, P. (2022). Migration, Tourism and Social Sustainability. *Tourism Geographies*, 24(1), 1-8.
- Cloke, P., Crang, P. & Goodwin, M. (2009). *Introducing Human Geographies*. Oxford: Hodder Education.
- Cohen, R. (1996). Diasporas and the Nation-State: From Victims to Challengers. *International Affairs*, 72(3), 507-520.
- Cohen, R. (1997). *Global Diasporas: An Introduction*. Seattle: University of Washington Press.
- Coles, T. & Timothy, D. J. (2004). *Tourism, Diasporas and Space*. UK: Routledge.
- Çatalbaş, F. (2023). Diasporic Heritage and Identity in Urban Space The Case of Izmir, Turkey, *AHM Konferansı Bildiriler Kitabı* 21-23 Haziran 2023 (s. 9-22). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Çelebi, Ö., Çelebi, S. & Özçürümez Ş. T. (2011). *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*. Ankara: UNHCR.
- Çelik, D. & Açıksöz, S. (2008). Tarihi Kentlerde Kent Estetiği Kaygısı: Bartın Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 10(14), 57-65.
- Çullu Kaygısız, N. (2022). Turizmde Güncel Eğilimler: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Erciyes Akademi*, 36(1), 213-227.
- Demir, I. (2022). *Diaspora As Translation and Decolonisation*. Manchester: Manchester University Press.
- Demirer, D. & Hatırnaz, B. (2023). Alternatiflik mi, Aşırılaşma mı? Turizm Çeşitlerinin Son Güncel Durumu. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 32-62.
- Dufoix, S. (2011). *Diasporalar*. İstanbul: Sena Ofset.
- Duval, D. T. (2003.) When Hosts Become Guests: Return Visits and Diasporic Identities in a Commonwealth Eastern Caribbean Community. *Current Issues in Tourism*, 6(4), 267-308.
- ECTAA. (2023). The European Travel Agents' and Tour Operators' Association, <https://www.ectaa.org/en/sustour-project> adresinden 20.08.2023 tarihinde erişildi.
- Eren, D., Yılmaz, İ. & Atasoy, F. (2017). Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Çekici Faktörler: Yozgat Üzerine Bir Değerlendirme. *II. Uluslararası Bozok Sempozyumu* 4-6 Mayıs 2017 (s. 480-490). Yozgat: Bozok Üniversite Yayınları
- Fagence, M. (2003). *Tourism and Local Society and Culture*. UK: CABI Publishing.
- García-Hernández, M., Calle-Vaquero, M. & Yubero, C. (2017). Cultural Heritage and Urban Tourism: Historic City Centres under Pressure. *Sustainability*, 9(8), 1346-1355.

- Genç, V. & Genç, S. G. (2020). *Diaspora Turizmi, Alternatif Turizm, Turizmin 41 Türü*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hall, S. (1990). *Cultural Identity and Diaspora*. London: Lawrence & Wishart.
- Huang, W., Hung, K. & Chen, C. (2018). Attachment to the Home Country or Home Town? Examining Diaspora Tourism Across Migrant Generations. *Tourism Management*, 0(68), 52-65.
- Huang, W., Ramshaw, G. & Norman, W. C. (2016). Homecoming or Tourism? Diaspora Tourism Experience of Second-Generation Immigrants. *Tourism Geographies*, 18(1), 59-79.
- Idiaspora. (2023). <https://www.idiaspora.org/en> adresinden 13.08.2023 tarihinde erişildi.
- IOM. (2023). International Organization for Migration, (2023). <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> adresinden 13.08.2023 tarihinde erişildi.
- Iorio, M. & Corsale, A. (2013). Diaspora and Tourism: Transylvanian Saxons Visiting the Homeland. *Tourism Geographies*, 15(2), 198-232.
- İçellioglu, C. Ş. (2014). Kent Turizmi e Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un SWOT Analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(1), 37-55.
- İyi, M. M. & Umarova, A. (2022). Türkiye ve Azerbaycan'ın Diaspora Politikalarının Karşılaştırılması: "Ortak Diaspora Politikaları Mümkün müdür?". *Turkish Journal of Diaspora Studies*, 2(2), 208-239.
- King, R. & Christou, A. (2010). Cultural Geographies of Counter Diasporic Migration: Perspectives from the Study of Second-Generation 'Returnees' to Greece. *Population, Space and Place*, 0(16), 103-119.
- Koçan, N. & Çorbacı, Ö. L. (2012). Tarihi Çevreleri Koruma Sürecinde Yeni Yaklaşımlar: Kongre Turizmi, Safranbolu Çarşısı Örneğinde Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 31-36.
- Krtalic, M. & Ihejirika, K. T. (2023). The Things We Carry: Migrants' Personal Collection Management and Use. *Journal of Documentation*, 79(1), 86-111.
- Maruyama, N. & Stronza, A. (2010). Roots Tourism of Chinese Americans. *Ethnology*, 49(1), 23-44.
- Mavroudi, E. & Holt, L. (2021). Learning to be (multi)national: Greek Diasporic Childhood Re-Memories of Nationalism and Nation-Building in Australia. *Children's Geographies*, 19(5), 552-562.
- McKercher, J. (2002). Toward a Classification of Cultural Tourism, *International Journal of Tourism Research*, 0(4), 29-38.
- Meşhur, M. Ç. (1999). Tarihi Çevrelerin Korunması Sürecinde Yeni Yaklaşımlar, Amasya Kenti Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rahmi Erdem), Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Morano, A. & Karkason, T. (2023). A Transnational Millet in the Jewish State: A Judeo-Spanish Diaspora between Israel and Turkey, 1948–1958. *Nations and Nationalism*, 29(3), 789-1157.
- Mortley, N. K. (2011). Strategic Opportunities from Diaspora Tourism: The Jamaican Perspective. *Canadian Foreign Policy Journal*, 17(2), 171-185.
- Murray, J. C. (2018). "You Speak Greek Well ... (for an Australian)": *Homeland Visits and Diaspora Identity*. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 20(1), 65-86.
- Palaz, M. (2023). *Fethiye'nin Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Turizm Üzerine Etkilerinin Araştırılması*. Ankara: İksad Publishing House.
- Petroman, I., Petroman, C., Marin, D., Ciolac, R., Vauduva, L. & Pandu, I. (2013). Types of Cultural Tourism. *Animal Science and Biotechnologies*, 46(1), 385-388.
- Plana, S. & Herbolzheimer, K. (2023). Diasporas Building Memory and Peace the Role of the Diaspora with the Colombian Truth Commission. *AHM Konferansı Bildiriler Kitabı* 21-23 Haziran 2023 (s. 59-66). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Poria, Y., Reichel, A. & Biran, A. (2006). Heritage Site Perceptions and Motivations to Visit. *Journal of Travel Research*, 44(3), 318-326.
- Rosa, J. & Trivedi, S. (2017). *Diaspora and Language*. UK: Routledge Press.
- Ruting, B. (2013). *Touring The Homeland: Diasporic Travel by Antipodean Estonians*. UK: Policy Press.
- Safran, W. (1991). Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return, *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), 83-99.
- Scheyvens, R. (2007). Exploring the Tourism-Poverty Nexus, *Current Issues in Tourism*, 10(2), 231-254.

- Seraphin, H., Gowreesunkar, W. & Canosa, A. (2023). Destination Marketing Organisations: The Need for a Child-Centred Approach to Diaspora Tourism. *Tourism Planning & Development*, 20(3), 468-480.
- Sheffer, G. (2003). *Diaspora Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shiladitya B. P. (2008). Home and Away: Diasporas, Developments and Displacements in a Globalising World. *Journal of Intercultural Studies*, 29(1), 111-131.
- Subaşı, A. & Çelik, S. (2020). *Diaspora Turizmi, Gelecek Turizm Trendleri*. İstanbul: Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım.
- Szromek, A. R., Kruczek, Z. & Walas, B. (2023). Stakeholders' Attitudes Towards Tools for Sustainable Tourism in Historical Cities, *Tourism Recreation Research*, 48(3), 419-431.
- TDK, (2023a). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 20.08.2023 tarihinde erişildi.
- TDK, (2023b). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 22.08.2023 tarihinde erişildi.
- Theodoropoulou, I. (2021). Nostalgic Diaspora or Diasporic Nostalgia? Discursive and Identity Constructions of Greeks in Qatar, *Lingua*, 263.
- Toivanen, M. & Bahar, B. (2020). Diasporas' Multiple Roles in Peace and Conflict: A Review of Current Debates. *Migration Letters*, 17(1), 47-57.
- Triarchi, E. & Karamanis, K. (2017). The Evolution of Alternative Forms of Tourism: A Theoretical Background. *Business & Entrepreneurship Journal*, 6(1), 39-59.
- Uçar, D. & Doğru, A. Ö. (2005). Cbs Projelerinin Stratejik Planlaması ve SWOT Analizinin Yeri. 10. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultay Kitabı* 28 Mart-1 Nisan 2005. Ankara: TMMOB Yayınları.
- Uçar, Ş. (2021). Diasporada Kafkas Kimliği ve Aidiyet Hissi Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(8), 170-184.
- UNHCR, (2023). The UN Refugee Agency. <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2022> adresinden 12.08.2023 tarihinde erişildi.
- Ünivar, Ş. & Şimşek, S. 2012. Kültür ve Turizm Bakanlığının Yurtdışı Tanıtım Filmlerinde Kültürel İmge Kullanımı. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 305-330.
- Wackenhut, A. F. & Orjuela, C. (2023). Engaging the Next Generation: Authoritarian Regimes and Their Young Diaspora. *European Political Science*, 22(1), 1-16.
- Wagner, L. (2008). Diasporic Visitor, Diasporic Tourist Post-Migrant Generation Moroccans on Holiday at 'Home' in Morocco. *Civilisations*, 0(57), 191-205.
- Yosmaoğlu, N. & F. Engin, (2002). *Düzce İl Gelişim Planı*. Düzce: Düzce Belediyesi Yayınları.
- Zotic, V., Alexandru, D. E. & Dezsi, Ş. (2014). Debate on Tourism in Postmodernism and Beyond, *The Business of Tourism, Presented at the Second Belgrade International Tourism Conference 27-29 June 2014* (s. 79-93). Serbia: College of Tourism Publishing.